

ศักยภาพการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่บ้านบนฐานการมีส่วนร่วม
ของครอบครัวและชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลสะลง อำเภอแมริม จังหวัด
เชียงใหม่

**Potential Performance for Helping Children with Special Needs, Based on
Household and Community Participation, in the Saluang Subdistrict
Administrative Organization, Maerim District, Chiang Mai Province**

อติทยา ใจเตี้ย^{1*}

Atitaya Jaitae^{1*}

Abstract

The purpose of this mixed method study was to study the potential performance for helping children with special needs. The sample was a group of 41 stakeholders in the Saluang Subdistrict Administrative Organization, Maerim District, Chiangmai Province. Questionnaires, informal interviews, and operational seminars were organized for the stakeholders and used as the instruments for data collection.

The collected data were analyzed by descriptive statistics and analytic induction. The results indicated that the potential performance was on the modulate level (mean = 1.85).

The SWOT analysis result recommends the needs for more accessible educational service under the community participation.

The stakeholders' suggestion emphasized a policy for developing and adjusting people's attitudes towards special needs students.

Keywords: *community learning process, children with special needs, household and community participation*

¹ศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
*ผู้ให้กรติดต่อ (Corresponding e-mail: Samartcmru@gmail.com)

รับบทความวันที่ 20 มีนาคม 2561 รับลงตีพิมพ์วันที่ 15 สิงหาคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลสะท๊วง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 41 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.85) ส่วนศักยภาพชุมชนในการช่วยเหลือด้านการศึกษา โดยการวิเคราะห์สภาพการณ์ได้สะท้อนความต้องการการบริการการศึกษาที่สามารถเข้าถึงได้ภายใต้การมีส่วนร่วมในชุมชน ทั้งนี้ผู้มีส่วนได้เสียได้เสนอแนะเชิงนโยบายให้มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการปรับทัศนคติของประชาชนต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้ชุมชน, เด็กที่มีความต้องการพิเศษ, การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

บทนำ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นกลุ่มเด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควรจากการเรียนการสอนตามปกติ ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากสภาพความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพ การศึกษาและการดำรงชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับลักษณะและความต้องการของเด็ก โดยพบเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ถึงร้อยละ 42 หรือมีประมาณร้อยละ 5 ของจำนวนเด็กที่อยู่ในวัยเรียน (National Center for Learning Disabilities, 2014) ในประเทศไทยมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวนมากกระจายอยู่ตามพื้นที่ทั้งเขตเมืองและชนบท ข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2555) พบว่า จำนวนเด็กบกพร่องการเรียนรู้จากภาวะทางสมองประกอบด้วยสมาธิสั้น แอลดี เรียนช้า และออทิสติก มีจำนวนถึงร้อยละ 12-13 ของประชากรเด็กทั้งหมด แนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของเด็กบกพร่องการเรียนรู้ส่วนหนึ่งมาจากอัตราส่วนประชากรที่เพิ่มขึ้น การค้นพบเด็กมีมากขึ้น รวมถึงปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมลพิษสิ่งแวดล้อมและการปนเปื้อนสารพิษในอาหารล้วนมีผลต่อพัฒนาการทางสมองของเด็ก กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2558) รายงานว่า ในประเทศไทย จำนวนเด็กพิการแรกเกิด-5 ปี มีจำนวนทั้งหมดที่สำรวจได้ 16,094 คน อายุ 6-14 ปี จำนวน 62,264 คน โดยพบเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา ร้อยละ 6.69 ออทิสติก ร้อยละ 0.95 และทางการเรียนรู้ ร้อยละ 0.39 นอกจากนี้ในปี 2560 ยังมีรายงาน พบว่า เด็กแรกเกิด-21 ปี มีอัตราส่วนความพิการทางสติปัญญามากที่สุด ร้อยละ 23.67 (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2560) ทั้งนี้ เด็กกลุ่มนี้มีปัญหาในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตประจำวันทั้งการช่วยเหลือตนเอง เด็กที่ต้องปรับพฤติกรรมจากความเบี่ยงเบนไปจากสภาพปกติทางกาย สติปัญญา อารมณ์หรือสังคม

การดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องพิจารณาระดับความต้องการความช่วยเหลือของเด็ก โดยเด็กคนหนึ่งอาจมีระดับความต้องการความช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติได้ในช่วงใดช่วงหนึ่งที่สำคัญของชีวิต เช่น การเข้าโรงเรียน หรือการเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ความต้องการการศึกษาพิเศษของเด็กถือเป็นจุดที่ผู้ปกครอง

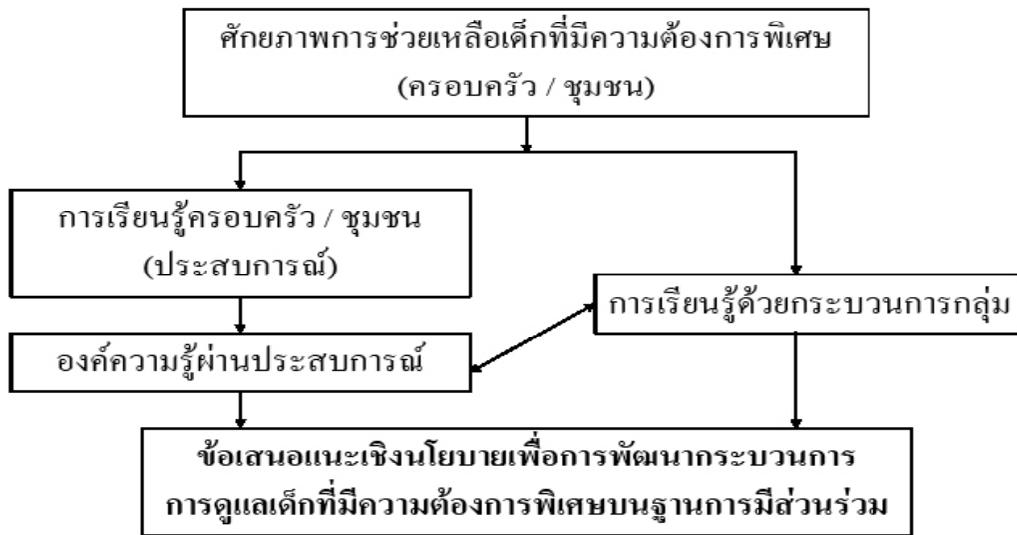
ต้องใส่ใจมากเป็นพิเศษ ซึ่งผู้ปกครองควรเลือกพิจารณาการเรียนรู้อัตลักษณ์ที่เหมาะสมและเอื้อต่อพัฒนาการของลูกที่สุด การให้ลูกเข้าเรียนในโรงเรียนปกติร่วมกับเด็กที่ไม่มีความต้องการพิเศษอาจทำให้ลูกได้รับการดูแลอย่างดีจากคนรอบข้าง แต่ก็อาจทำให้การศึกษาของลูกดำเนินไปอย่างกระต่อนกระแต่น เนื่องจากลูกไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ดีเท่ากับเพื่อนคนอื่น ๆ ดังนั้น การเลือกรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับลูกจึงถือเป็นประเด็นละเอียดอ่อนที่พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องใคร่ครวญและตัดสินใจให้ดี เพราะผลลัพธ์ในระยะยาวที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความหลากหลายและแตกต่างกันออกไปตามธรรมชาติของปัญหาในตัวเด็ก เด็กบางคนอาจมีสุขภาพที่ย่ำแย่ลงเรื่อย ๆ และอาจเสียชีวิตก่อนวัยอันควร หรือเด็กอีกส่วนหนึ่งก็อาจต้องแบกรับลักษณะความผิดปกติไปตลอดชีวิต (ปัญญพัฒน์ จันทร์สว่าง, 2557) การดูแลเด็กกลุ่มนี้ยังพบปัญหาที่ผู้ปกครองยังขาดความรู้ที่จำเป็นในการดูแลที่เหมาะสมรวมถึงการเผชิญปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพของผู้ปกครอง ปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกในทางลบหลายประการในการเลี้ยงดูบุตรหลานของตน (ประภาศรี พงษ์มีผล, ภัทราภรณ์ พงษ์ปันคำ, และ สมบัติ สกุดพรรณ, 2550) โดยการแก้ไขปัญหานี้ผู้ปกครองมักจะส่งต่อปัญหาทั้งหมดให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนที่รับเด็กเรียนร่วม และศูนย์ฝึกเด็กพิเศษที่กระจายในพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งการเข้าถึงบริการการช่วยเหลือเหล่านี้ยังไม่ทั่วถึงและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ สภาพปัญหาเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะลงงก็เช่นเดียวกัน โดยมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 8 คน ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาและสุขภาพที่ภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นจัดให้ ซึ่งปัญหาที่พบจะเกี่ยวข้องกับผู้ปกครองขาดความเข้าใจในการดูแลช่วยเหลือบุตรหลานและการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตชุมชน กลไกการบริหารระดับท้องถิ่นไม่เข้าใจบริบทและความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและจัดสรรทรัพยากรท้องถิ่น รวมถึงไม่มีบุคลากรทางสุขภาพที่มีความรู้ด้านการคัดกรองในหน่วยบริการ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ก็ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสะลงงนอก, 2559) ดังนั้น การดูแลสุขภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่บ้านจึงต้องเข้าถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงถึงบ้าน การเชื่อมโยงหน่วยบริการด้านการศึกษา สุขภาพ ชุมชน และครอบครัว ให้ตระหนักถึงความต้องการของเด็ก การส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้อัตลักษณ์เพื่อเพิ่มศักยภาพการดูแล การเสริมความสามารถให้กับผู้ดูแลและอาสาสมัครผู้ดูแล รวมถึงสร้างระบบข้อมูลด้านสภาพความเป็นอยู่และระดับคุณภาพชีวิตที่เป็นระบบและทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย อันจะส่งผลต่อกระบวนการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของชุมชนจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่ครอบครัวและเด็กที่มีความต้องการพิเศษในแต่ละชุมชน แต่ความต้องการความช่วยเหลือที่ครอบครัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนากระบวนการการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ผู้วิจัยได้นำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจชนิดการสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Survey)

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่ายจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่บ้าน จำนวน 31 คน เข้าสู่วิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างเคยปฏิบัติงานช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะลงง ไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการเก็บข้อมูล ทั้งเพศชาย และเพศหญิง สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาไทยและยินดีเข้าร่วมในการศึกษา ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ญาติ จำนวน 8 คน เพื่อนบ้าน จำนวน 10 คน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 13 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด ซึ่งคำถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการเข้าถึงสวัสดิการ และด้าน

การฟื้นฟู ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

1.2.2 ข้อคำถามการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการครอบคลุมสภาพปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการช่วยเหลือด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการเสริมสร้างกระบวนการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วม

การศึกษาใช้กระบวนการการสัมมนาเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Group Operational Seminar) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบถึงแนวโน้มการช่วยเหลือด้านการศึกษา และสุขภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษในปัจจุบันร่วมคิดและวิจารณ์ รวมถึงสังเคราะห์องค์ความรู้อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อการเสริมสร้างกระบวนการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วมที่กำหนดจากความต้องการของชุมชน ประกอบด้วย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คัดเลือกโดยความสมัครใจ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย สมาชิกในครอบครัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ตัวแทนหน่วยงานด้านการศึกษา จำนวน 2 คน ตัวแทนหน่วยงานด้านสุขภาพ จำนวน 1 คน ตัวแทนประชาชน จำนวน 3 คน และตัวแทนหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบลละง จำนวน 1 คน

2.2 เครื่องมือในการศึกษา ใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis อันเป็นการวิเคราะห์สภาพการช่วยเหลือการศึกษาและสุขภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษของชุมชนในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

การวิเคราะห์จุดแข็งของชุมชน (S - Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในชุมชนนั้นว่าปัจจัยใดภายในชุมชนที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นของชุมชนที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนาการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การวิเคราะห์จุดอ่อนของชุมชน (W - Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในชุมชนว่าปัจจัยภายในชุมชนที่เป็นจุดด้อยหรือข้อเสียเปรียบของชุมชนที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การวิเคราะห์โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O - Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกชุมชนว่าปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบหรือก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการของ

ชุมชนในการช่วยเหลือด้านสุขภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และชุมชนสามารถจกฉวยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นได้

การวิเคราะห์อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T - Threats) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกชุมชนว่าปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อระดับมหภาคในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งชุมชนจำต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพชุมชนให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระทบที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.3 ร่วมกันสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่บ้าน โดยใช้กระบวนการสัมมนาเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ผลสรุปจากการสัมมนาจะนำไปสู่การกำหนดมาตรการและกิจกรรมในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่บ้านทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์โดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย การเปรียบเทียบข้อมูลและการตีความข้อมูล โดยตัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาของแมทธิว ไมเคิล และ จอห์นนี่ (Matthew, Michael, & Johnny, 2014) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการ โดยวิธีการสังเกตสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย และการตรวจบันทึกรายงานประจำปีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 66.7) มีอายุเฉลี่ย 53.4 ปี สถานภาพสมรส (ร้อยละ 80.0) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 76.7) ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 60.0) มีรายได้เฉลี่ย 6,073.3 บาทต่อเดือน มีรายจ่ายเฉลี่ย 5,350.0 บาทต่อเดือน ระยะเวลาเฉลี่ยที่อาศัยอยู่ในชุมชน 46.8 ปี จำนวนสมาชิกเฉลี่ยในครัวเรือน 4.5 คน เมื่อเจ็บป่วยได้ใช้บริการกับโรงพยาบาล (รัฐและเอกชน) (ร้อยละ 73.3) ปัจจุบันป่วยด้วยโรคทั่วไป (ร้อยละ 66.7) ไปโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพื่อตรวจรักษาความเจ็บป่วยเฉลี่ย 0.9 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน (งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานแต่งงาน) เฉลี่ย 3.9 ครั้ง ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนที่หน่วยงานเป็นผู้จัดเฉลี่ย 2.8 ครั้ง ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ร้อยละ 80.0) ทราบว่าในหมู่บ้านที่รับผิดชอบมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ร้อยละ 50.0 ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ร้อยละ 80.0) เห็นว่าการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในหมู่บ้านไม่ไ้ขบทนาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ร้อยละ 76.7) เห็นว่าปัญหาเด็กที่มีความต้องการพิเศษในหมู่บ้านต้องเร่งค้นหาโดยเร่งด่วน (ร้อยละ 60.0) เห็นว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องจัดบริการสุขภาพเป็นกรณีเฉพาะ (ร้อยละ 80.0)

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ยังสรุปได้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีการขึ้นทะเบียนโดยผู้ดูแลและแจ้งให้ผู้รับผิดชอบ โดยเฉพาะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลลงรับทราบ เพื่อการประสานงานในการจัดผู้ช่วยเหลือ และเป็นข้อมูลที่สำคัญให้กับชุมชนในการติดตาม

การช่วยเหลือด้านการสร้างเสริมสุขภาพและการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามผู้ดูแลเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการการดูแล ทั้งนี้ ผู้ดูแลต้องการอาชีพเสริมและเงินสงเคราะห์อื่น ๆ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อันจะส่งผลต่อการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1. ศักยภาพการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพัฒนานาบนฐานการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

1.1 ศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ผลการศึกษาศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่บ้าน จำนวน 31 คน ประกอบด้วยญาติ จำนวน 8 คน เพื่อนบ้าน จำนวน 10 คน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 13 คน พบว่า ผู้เคยปฏิบัติงานมีศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษรวมเฉลี่ยระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.85) โดยมีศักยภาพการปฏิบัติงานด้านการเข้าถึงสวัสดิการ ด้านการฟื้นฟู ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการศึกษาระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.95 1.72 และ 1.70 ตามลำดับ) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	จำนวน (N= 31)		ศักยภาพการปฏิบัติงาน
	Mean	S.D.	
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	1.72	0.75	ปานกลาง
ด้านการศึกษา	1.70	0.78	ปานกลาง
ด้านการเข้าถึงสวัสดิการ	2.01	0.73	ปานกลาง
ด้านการฟื้นฟู	1.95	0.70	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	1.85	0.74	ปานกลาง

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ยังสรุปได้ว่า ศักยภาพการปฏิบัติงานในการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในส่วนของผู้เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ คือ ความต้องการที่แท้จริงของครอบครัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะการช่วยเหลือเพื่อให้เข้าถึงสวัสดิการที่พึงจะได้รับจากหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลสะลวงยังมีหน่วยงานภาคประชาชนที่ให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาและการฟื้นฟู แต่ความช่วยเหลือยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของเด็กและผู้ดูแล

1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการช่วยเหลือด้านการศึกษาและสุขภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ใช้กระบวนการสัมมนาเชิงปฏิบัติการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 10 คน ประกอบด้วย สมาชิกในครอบครัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ตัวแทนหน่วยงานด้านการศึกษา จำนวน 2 คน ตัวแทนหน่วยงานด้านสุขภาพ จำนวน 1 คน ตัวแทนประชาชน จำนวน 3 คน และตัวแทนหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบลสะทวง จำนวน 1 คน พบว่า

จุดแข็ง

1. ในชุมชนมีแบบแผนการดำรงชีวิตแบบล้านนาที่ยังคงความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ถึงแม้จะไม่ใช่วิถีปฏิบัติที่ปฏิบัติกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 10 คน ประกอบด้วย สมาชิกในครอบครัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ตัวแทนหน่วยงานด้านการศึกษา จำนวน 2 คน ตัวแทนหน่วยงานด้านสุขภาพ จำนวน 1 คน ตัวแทนประชาชน จำนวน 3 คน และตัวแทนหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบลสะทวง จำนวน 1 คน พบว่า

2. การก่อเกิดกระบวนการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ทั้งด้านศาสนาและการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครอบครัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสสะท้อนปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหาให้กับตัวแทนชุมชนและหน่วยงานด้านการศึกษา

จุดอ่อน

1. การเคลื่อนย้ายของประชากรต่างถิ่นที่มาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนต้องแข่งขันในการหาเลี้ยงชีพมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้ทำให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การที่ชุมชนมีการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและให้ความสำคัญกับรายได้ที่มาจากการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและการจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่บางพื้นที่ ปรากฏการณ์นี้ส่งผลต่อการอยู่อาศัยและการปรับตัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและครอบครัวอันจะนำไปสู่ปัญหาการเข้าถึงบริการด้านการศึกษา

โอกาส

1. การเข้ามาช่วยเหลือของศูนย์การศึกษาพิเศษเขต 8 เชียงใหม่ และมูลนิธิคิงดอมคิดส์ที่สนับสนุนทั้งงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2. นโยบายของภาครัฐด้านการศึกษาที่สนับสนุน และส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนรัฐบาลระดับต่าง ๆ

อุปสรรค

การเปลี่ยนผ่านจากชุมชนชนบทเป็นชุมชนกึ่งเมือง ทำให้สถานศึกษาในพื้นที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน อาจส่งผลให้การดำเนินงานด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริง

ศักยภาพของชุมชนในการช่วยเหลือด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่จากการวิเคราะห์จุดอ่อนจะเห็นได้ว่าวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนมีการแข่งขันในการแสวงหารายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเน้นการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานมากกว่าการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้น การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องได้รับการสนับสนุน

ทั้งงบประมาณ บุคลากร และแนวทางการปฏิบัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการสร้างอาชีพเพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้ การเสริมสร้างกระบวนการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วม ควรพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ใน โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน สนับสนุนและพัฒนาศักยภาพตัวบุคคล โดยเฉพาะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เครือญาติ และประชาชนทั่วไป รวมทั้งก่อเกิดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง

รวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดของประชาชนต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียทั้งผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ดูแลและญาติของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ต้องสะท้อนสภาพปัญหาในเวทีชุมชนทั้งการประชุมประจำเดือน กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อันจะส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนในชุมชน ส่วนหน่วยงานด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์ควรให้ข้อมูลที่แท้จริงกับประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะแนวทางการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ส่วนหน่วยงานด้านการศึกษาควรนำวิธีการศึกษาด้านต่าง ๆ ผู้ครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาแผนการสอนเฉพาะบุคคลและแผนการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนข้อมูลด้านการศึกษา รวมถึงสะท้อนความเกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรในอันจะก่อเกิดกระบวนการเสริมสร้างองค์ความรู้ และแนวทางการปฏิบัติในการช่วยเหลือด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนากระบวนการการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจำนวน 10 คน ประกอบด้วยสมาชิกในครอบครัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ตัวแทนหน่วยงานด้านการศึกษา จำนวน 2 คน ตัวแทนหน่วยงานด้านสุขภาพ จำนวน 1 คน ตัวแทนประชาชน จำนวน 3 คน และตัวแทนหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบลสะลงง จำนวน 1 คน พบว่า การเสริมสร้างกระบวนการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษบนฐานการมีส่วนร่วม ควรสร้างแนวทางที่มีความหลากหลายและให้ความสำคัญกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของครอบครัวและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะนำไปสู่แนวทางดังกล่าวข้างต้น มีดังนี้

2.1 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.1.1 ควรมีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ใน โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน โดยใช้สื่อแผ่นภาพจัดทำบอร์ดให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งลักษณะความต้องการพิเศษและการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านปฏิสัมพันธ์ในชุมชน และอื่น ๆ

2.1.2 ควรมีการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพตัวบุคคล โดยเฉพาะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เครือญาติ และประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอันจะส่งผลต่อการ

มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้ อาจดำเนินการในรูปแบบของการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการเข้าไปร่วมกับนักวิชาการในการดำเนินการวิจัย เป็นต้น

2.1.3 ก่อเกิดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ควรสนับสนุนบุคลากรและสื่อความรู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การปรับเปลี่ยนแนวคิดของประชาชนต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.2.1 ด้านชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียทั้งผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ดูแลและญาติของเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องสะท้อนสภาพปัญหาในเวทีชุมชนทั้งการประชุมประจำเดือน กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อันจะส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนในชุมชน

2.2.2 ด้านหน่วยงานในพื้นที่ หน่วยงานด้านสาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ ควรให้ข้อมูลที่แท้จริงกับประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะแนวทางการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในส่วนของหน่วยงานด้านการศึกษาคควรนำบริการด้านการศึกษาต่าง ๆ ผู้ครอบครัวยของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักถึงสภาพปัญหาเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้กับเด็กนักเรียน

2.2.3 การพัฒนาแผนการสอนเฉพาะบุคคลและแผนการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเพื่อสะท้อนข้อมูลด้านการศึกษาทั้งการบริการทางการศึกษา การวางแผนการจัดการศึกษา ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษารวมถึงสะท้อนความเกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรในอันจะก่อเกิดกระบวนการเสริมสร้างองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติในการช่วยเหลือด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การที่จะแก้ไขปัญหาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้มีส่วนได้เสียต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังในการผลักดันข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังกล่าวข้างต้นสู่การปฏิบัติ รวมถึงต้องก่อเกิดเวทีและกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งวิธีคิด วิธีการ ขั้นตอนการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การถอดองค์ความรู้ออกมาเป็นแนวปฏิบัติได้สอดคล้องกับพื้นที่ ในส่วนของหน่วยงานทั้งภาคราชการและภาคประชาชนต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารข้อมูลอย่างทั่วถึง

อภิปรายผล

ศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษของผู้เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมสุขภาพโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นไปได้ว่าผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ไม่มีข้อมูลด้านการส่งเสริมสุขภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงบทบาทของครอบครัวและญาติพี่น้องที่มองข้ามด้านการส่งเสริมสุขภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษในความดูแล อันเนื่องจากวิถีชุมชนที่ต้องแข่งขันในด้านต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ สุจิตรา บางสมบุญ, เตือนใจ แก้วสารพัตติก, และ ภกมน โปธิศรี (2551) พบว่า การให้บริการส่งเสริมพัฒนาการต่อเด็กพิการทางสมองสามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดความก้าวหน้าของพัฒนาการของเด็กพิการทางสมองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ในสังคมและครอบครัวได้อย่างปกติสุข โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอายุที่เข้ารับบริการ และบทบาทของผู้เลี้ยงดูและครอบครัวที่มีส่วนร่วมใน

กิจกรรมการกระตุ้นพัฒนาการทั้ง 5 ด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ในส่วนศักยภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านการศึกษาอาจเป็นไปได้ว่ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 8 เชียงใหม่ และมูลนิธิคอมส์คิดส์เข้าไปให้การช่วยเหลือด้านการศึกษา ทำให้ผู้เกี่ยวข้องรับรู้ข้อมูลและแนวทางในการช่วยเหลือด้านการศึกษาเช่นเดียวกับหน่วยงานด้านสุขภาพ โดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านสะลงนอกที่ได้เข้าไปช่วยเหลือและส่งเสริมการเข้าถึงสวัสดิการและการฟื้นฟูสภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้จะนำไปสู่การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ดำเนินชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับ สมพร หวานเสร็จ (2552) พบว่า ระบบสนับสนุนทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เช่น สื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านกรมอง อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ระบบกล่องงานเทคนิคการสื่อสาร โดยการแลกเปลี่ยนภาพ การจัดสภาพแวดล้อมเป็นโครงสร้าง บริการฝึกพูด ตลอดจนกระบวนการจัดการที่ส่งเสริมให้การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้จะส่งผลต่อการช่วยเหลือเด็กออทิสติกให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล

ศักยภาพชุมชนในการช่วยเหลือด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากการวิเคราะห์ SWOT ได้สะท้อนความต้องการบริการด้านการศึกษาที่สามารถเข้าถึงได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในชุมชนที่กำลังเปลี่ยนสู่สังคมเมือง อันมีผลต่อรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้คนที่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเอง ประชาชนบางส่วนต้องเข้ามาแสวงหารายได้ในเขตเมืองเพื่อให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับการพัฒนาพื้นที่บางส่วนที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนทั้งถนนและระบบสาธารณูปโภคอื่นที่เกี่ยวข้อง ปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องลดคุณค่าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชุมชนอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกและนโยบายของภาครัฐให้การสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังไม่สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากฐานดั้งเดิมของชุมชนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และสภาพภูมิประเทศ แต่อย่างไรก็ตามยังมีแบบแผนการดำรงชีวิตแบบล้านนาของผู้คนที่ยังคงมีการปฏิบัติและสืบทอดจากรุ่นต่อรุ่น จุดแข็งนี้มีส่วนสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ดำรงชีวิตประจำวันร่วมกับคนอื่นได้ ทั้งนี้ กระบวนการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษของชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐ ชุมชน และท้องถิ่นควรก่อเกิดแนวทางการมีส่วนร่วมและกระจายทรัพยากรที่จำเป็นและสนับสนุนงบประมาณอย่างเหมาะสมต่อสภาพความเป็นอยู่และศักยภาพการดูแลของครอบครัวเด็กแต่ละคน ดังนั้น การสร้างแนวทางการช่วยเหลือด้านการศึกษาคควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและต้องได้รับกำลังใจและความช่วยเหลือจากบุคคลในชุมชนที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริง สอดคล้องกับ ภัทธาภรณ์ ทุ่งปิ่นคำ และ คณิงนิจ ไชยลังการณ (ม.ป.ป.) พบว่า อุปสรรคในการดูแลเด็กออทิสติกเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะโรคที่เด็กเป็นอยู่ การขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดูแล สถานบริการมีไม่ทั่วถึง ตลอดจนการขาดความเข้าใจจากเจ้าหน้าที่ และบุคคลในสังคม นอกจากนี้ ผู้ดูแลยังแสดงความจำนงถึงความต้องการให้มีสถานบริการที่ดูแลเด็กตลอดชีวิต การรักษาที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจน ความเข้าใจและกำลังใจจากสังคม และ ภัทร์กานต์

จันทร์มา และ อุทัย ดุลยเกษม (2559) ที่พบว่า ปัจจัยครอบครัวของนักเรียน ได้แก่ การเอาใจใส่ ติดตามดูแล การให้ความรักและให้กำลังใจ ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมโรงเรียน การบริจาคทุน การศึกษา ให้สถานที่อยู่อาศัย และศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลนครสงขลาและเทศบาลนครหาดใหญ่

ในส่วนของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเป็นการแสวงหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการบูรณาการทั้ง โครงสร้างทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในชุมชน ทั้งนี้ แหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้สนใจเข้าใจและตระหนักถึงสภาพปัญหาของเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น ในส่วนของประชาชนในชุมชน ความพยายามให้เกิดกระบวนการยอมรับสภาพปัญหาของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยให้ผู้คนในชุมชนเห็นว่าเป็นปัญหาที่ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือจะนำไปสู่แนวทางของครอบครัวและเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ดำรงชีวิตประจำวันที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนที่กำลังแปรเปลี่ยนสู่ชุมชนกึ่งเมือง รวมถึงการที่ในพื้นที่มีหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน (NGO) ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องได้เพียงพอ ทั้งนี้ กระบวนการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่ที่มีการเชื่อมโยงสภาพปัญหาของเด็กที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านการศึกษา ได้อย่างเหมาะสมถึงแม้จะมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่พยายามจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ แต่ก็ยังไม่มีศักยภาพในการปฏิบัติตามบทบาทที่ควรจะดำเนินการมากนัก ในส่วนของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกายภาพ สังคม และการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. โรงเรียนบ้านสะหลวง กองการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสะหลวง และหน่วยงานด้านการศึกษา หน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์ นำข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือของเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง อันเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาแนวทางในการให้ความช่วยเหลือที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. การวิเคราะห์ศักยภาพทั้งผู้เกี่ยวข้องและชุมชนได้สะท้อนบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษภายใต้สภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลสะหลวงควรมีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างระบบการมีส่วนร่วม ซึ่งควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานกระบวนการปฏิบัติการ ตั้งแต่การค้นหาปัญหา การร่วมกันเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา และการติดตามประเมินผล อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกของประชาชนต่อการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยความต้องการการช่วยเหลือทั้งด้านองค์ความรู้ และปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของครอบครัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยนำแนวทางชุมชนเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ในการวิจัย
2. ศึกษาปัจจัยด้านสังคมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ อิทธิพลของการขยายพื้นที่ชุมชนกึ่งเมือง รูปแบบการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐและเอกชน ผู้การพัฒนาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษและครอบครัว
3. ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อันจะนำไปสู่แนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะลงงและพื้นที่อื่น

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่สนับสนุนทุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2559 ขอขอบคุณเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประชาชน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านสะลงงนอก เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะลงงและเจ้าหน้าที่จากศูนย์การศึกษาพิเศษเขต 8 เชียงใหม่ ที่ได้ให้ข้อมูลและประสานงานการเก็บข้อมูลการวิจัยจนเกิดความสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2558). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- _____. (2560). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ประภาศรี ทุ่งมีผล, ภัทรารักษ์ ทุ่งปันคำ, และ สมบัติ สกกุลพรรณ. (2550). การสนับสนุนทางสังคม ความพร้อมในการดูแล และความเครียดของมารดาผู้ปกครองกลุ่มอาการออทิสติก. *พยาบาลสาร*, 34(1), 64-75.
- ปิ่นพัฒน จันทร์สว่าง. (2557). เด็กที่มีความต้องการพิเศษ. จาก <http://taamkru.com/th/เด็กที่มีความต้องการพิเศษ/>
- ภัทรกานต์ จันทร์มา, และ อุทัย คุลยเกษม. (2559). คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล: กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลาและเทศบาลนครหาดใหญ่. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 14(2), 119-131.
- ภัทรารักษ์ ทุ่งปันคำ, และ คณิงนิจ ไชยลังการณ. (ม.ป.ป.). *อุปสรรคและความต้องการการช่วยเหลือในการดูแลเด็กออทิสติก*. จาก <http://www.jvkk.go.th/researchnew/qrrsearch.asp?code=0101779>

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสะลงนอก. (2559). รายงานประจำปีงบประมาณ 2559. เชียงใหม่: อัดสำเนา.

สมพร หวานเสร็จ. (2552). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ สำหรับผู้ปกครองของบุคคลออทิสติก ในศูนย์การศึกษาพิเศษ. ขอนแก่น: ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น.

สุจิตรา บางสมบุญ, เตือนใจ แก้วสารพัฒน์, และ ภคมน โปธิศรี. (2551). ผลการใช้รูปแบบการให้บริการ ส่งเสริมพัฒนาการต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กพิการทางสมอง. จาก <http://www.jvkk.go.th/research/qresearch.asp?code=0103103>

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2555). เปิดสถานการณ์เด็กบกพร่องการเรียนรู้ “แอลดี-ออทิสติก-สมาธิสั้น-เรียนรู้ช้า”. จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/530>

Matthew, B. M., Michael, H., & Johnny, S. (2014). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (3rd ed.). California: SAGE Publications .

National Center for Learning Disabilities. (2014). *The state of learning disabilities facts, trends and emerging issues*. New York: NCLD.